

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Viktor Korytko

III. ročník – prezenční studium

Obor: Vychovatelství

**AGRESIVITA A ŠIKANA NA 2. STUPNI ZÁKLADNÍ
ŠKOLY**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne

.....
Viktor Korytko

Děkuji doc. Mgr. Štefanu Chudému, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, poskytování rad a materiálových podkladů k práci.

ÚVOD	5
TEORETICKÁ ČÁST	6
1 PROBLEMATIKA AGRESIVITY	6
1.1 Vymezení pojmu agrese a agresivita	7
1.2 Příčiny agresivity	7
2 ŠIKANA	9
2.1 Vymezení pojmu šikana	9
2.2 Typy a formy šikany	10
2.3 Vývojová stadia šikany	11
2.4 Typologie agresorů	14
2.5 Typologie obětí	16
2.6 Rozpoznání šikany	17
3 PREVENCE A ŘEŠENÍ ŠIKANY	20
3.1 Prevence šikany	20
3.2 Řešení šikany	21
PRAKTICKÁ ČÁST	24
4 METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA VÝZKUMU	24
4.1 Cíle výzkumu	24
4.2 Metoda výzkumu	25
4.3 Organizace a vzorek výzkumu	25
5 ANALÝZA VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	26
6 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	40
7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	43
ZÁVĚR	44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	47
SEZNAM TABULEK	49
SEZNAM GRAFŮ	50
SEZNAM PŘÍLOH	51
ANOTACE	

ÚVOD

Tématem bakalářské práce je sociálně patologický jev – agresivita a šikana, který se u dětí stále více objevuje. Výzkumy ukazují, že na našich školách prošlo šikanou 41 % dětí (Martínek, 2008). Šikana je skutečně problémem na většině škol a může být velice dlouho skrytá. Z tohoto důvodu proto došlo k volbě tématu bakalářské práce.

Teoretická část bakalářské práce se věnuje různým vymezením pojmu agrese a agresivita. Popisuje příčiny agresivity, kterými jsou vrozené dispozice, vliv prostředí hlavně rodiny a společnosti na utváření psychického vývoje dítěte. Dále se zabývá vymezením pojmu šikana, popisuje její formy a typy. Pojednává o vývojových stupních šikany, jejich účastnících – agresorech i obětech a rozpoznání šikany. Rovněž uvádí možnosti prevence šikany ve třech oblastech a řešení počáteční a standardní šikany.

V praktické části je cílem získat přehled o výskytu agresivního chování a šikany na 2. stupni základní školy a zjistit způsoby jejich řešení a prevence. Zanalyzovali jsme názory žáků na šikanu, jejich způsoby chování a reakce na projevy šikany a osobní zkušenosti se šikanou. Také jsme získali informace o tom, jakým způsobem se žáci o šikaně nejčastěji dozvídají, jak by řešili potrestání pachatelů šikany a jak snížit šikanu.

Doporučujeme prostředky, které mohou zabránit vzniku šikanování, na kterých by se měli podílet všichni pedagogičtí pracovníci školy. Mezi tyto prostředky patří rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky, vytvoření ovzduší důvěry mezi žáky a pedagogy, mít přehled o vzájemných vztazích ve třídě i mimo ni, organizování společných výletů, akcí a mimoškolních aktivit. Žáci by měli mít možnost využívat schránky důvěry, e-mailové adresy všech pedagogických pracovníků, konzultace s metodikem prevence, výchovným poradcem a školním speciálním pedagogem. Důležitou činností je aktivita třídního učitele, motivování pedagogů pro změnu, jejich společné vzdělávání a supervize.

TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část bakalářské práce pojednává o různých vymezeních pojmu agrese a agresivity. Uvádí příčiny agresivity, vymezuje pojem šikana, její typy a formy. Popisuje vývojová stádia šikany, typologie agresorů a obětí i rozpoznání šikany. Informuje o prevenci a řešení počáteční a standardní šikany.

1 PROBLEMATIKA AGRESIVITY

Kapitola seznamuje s pojmy agrese a agresivita. Zabývá se příčinami agresivity, kterými jsou vrozené dispozice, vliv prostředí hlavně rodiny a společnosti na utváření psychického vývoje dítěte.

1.1 Vymezení pojmu agrese a agresivita

Jandourek (2001, s. 16) definuje **agresi** jako „*akt nepřátelství nebo útoku směřující vědomě k poškození druhého, k omezení jeho svobody a ke způsobení psychické nebo fyzické bolesti*“. **Agresivitu** pojímá jako sklon k útočnému jednání vůči druhému.

Dle Vágnerové (2004) termín **agresivita** označuje tendenci, pohotovost k násilnému způsobu reagování. Pojem agrese charakterizuje reálný projev takového chování, který mívá charakter násilí. Agresivní jednání je jednou z běžně se vyskytujících alternativ lidského chování. Problémem se stává tehdy, pokud intenzita agrese překročí hranice stanovené právními, respektive sociálními normami, event. pokud je nepřiměřená situaci a vyvolávajícím podnětům. Takové jednání bývá obvykle prostředkem, jak dosáhnout žádoucího uspokojení, které je z nějakého důvodu hůře dostupné.

Agresivní chování znamená „*porušení sociálních norem omezující práva a poškozující živé bytosti či neživé objekty. Může jít o reálný či symbolický útok, o různý způsob ubližování, např. bitím, nadávkami, omezováním, ničením*“ (Vágnerová, 2004, s. 757).

1.2 Příčiny agresivity

Sklon k agresivitě bývá dle Vágnerové (2004) obvykle podmíněn multifaktoriálně. Závisí na kumulaci různých vlivů: vrozených dispozicích, získaných zkušenostech i aktuálních podnětech.

Jednou z příčin je **dědičnost**. Člověk má vrozené dispozice k agresivnímu chování. Tyto předpoklady se liší v závislosti na historii a sociokulturní tradici společnosti, k níž patří.

Biologické předpoklady k agresivnímu způsobu reagování mohou být dány určitou změnou ve struktuře či funkci mozku. Tyto odchylky nemusí mít jen genetickou příčinu, ale mohou vzniknout v důsledku poškození CNS (např. úrazem či onemocněním). Větší sklon k agresi mají muži. Tato tendence souvisí s mužským pohlavním hormonem testosteronem. Mužské pohlaví a mladší věk, kdy je hormonální hladina nejvyšší, lze považovat za faktory zvyšující riziko násilného jednání. Větší pohotovost k násilnému chování může souviset i s **duševní chorobou** či vrozenou poruchou osobnosti. Tuto pohotovost posiluje také **užívání psychoaktivních látek** (Vágnerová, 2004).

Vlivy prostředí mohou posilovat sklon k agresivnímu reagování a působit jako vyvolávající podnět. Nejvýznamnějším zdrojem rané zkušenosti je **rodina**. Důležité je i učení nápodobou, na základě identifikace, kdy dítě dělá to, co vidí u ostatních. Rozvoj agresivních tendencí je závislý na rodičovském chování, na hodnotovém systému rodiny, stylu výchovy i preferovaném způsobu reagování. Důležitým faktorem je míra emočního přijetí dítěte: odmítání spojené s citovým strádáním posiluje pocity nejistoty a z toho vyplývající sklon k násilnému a bezohlednému jednání nejen v dětství, ale i později, v dospívání a v rané dospělosti (Hayesová, 2000).

Vliv na jedince má i **sociální skupina**. Každý jedinec je svázán s hodnotovým a normativním systémem společnosti a sociální skupiny, do níž patří. Tento systém vytváří komplex zábran proti nežádoucímu chování a stejně tak vymezuje to, co je akceptováno. Na rozvoji agresivity se spolupodílí i celkové **společenské klima**. Ve vztahu k agresi je vždy důležitý vzorec hodnot a norem, který je, s určitou tolerancí, závazný pro všechny členy dané společnosti.

Agresivita může být součástí určité **sociální role**, která toto chování přímo vyžaduje a v závislosti na tom pravděpodobně i posiluje (policisté, vojáci) (Hayesová, 2000).

Aktuální situace a určité prostředí může působit jako spouštěč agresivního jednání. Tendence reagovat agresivně závisí i na aktuálním stavu jedince. Posiluje ji míra subjektivní zátěžovosti dané situace, frustrace či stresu, které tomuto jedinci přináší, ať už na úrovni psychické (např. útok, který jej ohrožuje a snižuje jeho sebeúctu, nadávky a urážky), či somatické (nadměrné vyčerpání, bolest apod.) (Vágnerová, 2004).

2 ŠIKANANA

Tato kapitola se zabývá vymezením pojmu šikana a jejími typy a formami. Také popisuje její vývojová stádia, typologie agresorů i obětí a jak rozpoznat šikanu.

2.1 Vymezení pojmu šikana

Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (dále jen metodický pokyn MŠMT) definuje šikanu jako *„agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně anebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese“* (Metodický pokyn MŠMT, 2016, [online]).

Řičan (1995, s. 26) uvádí tuto definici šikany: *„Šikanování říkáme tomu, když jedno dítě nebo skupina dětí říká jinému dítěti ošklivé a nepříjemné věci, bije je, kope, vyhrožuje mu, zamyká je v místnosti a podobně. Tyto incidenty se mohou často opakovat a pro šikanované dítě je obtížné, aby se samo ubránilo. Jako šikanování mohou být označeny také opakované posměšky nebo ošklivé poznámky o rodině. Jako šikanování však obvykle neoznačujeme občasnou rvačku nebo hádku přibližně stejně fyzicky vybavených soupeřů“*.

Kolář (1997, s. 20) považuje za šikanu když *„jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně týrá a zotročuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci.“* Statistiky ukazují, že každý pátý žák na našich školách se s šikanou již v nějaké podobě setkal (Kolář, 2001, s. 15).

2.2 Typy a formy šikany

Fyzická agrese a používání zbraní (věšení, škracení, dušení, předstírání vyhození např. z okna nebo shození z mostu, mučení oběti až k jejímu sebezničujícímu úniku např. ke skoku z okna, bodnutí nebo říznutí nožem, bodání špendlíky nebo kružítkem, bití kabelem, obuškem nebo páskem, hromadné kopání oběti, hromadné bití, rány pěstí do obličeje a do břicha, fackování, pohlavky, stříhání nebo opalování vlasů, hození na lavici, násilné sprchování ve studené vodě, svazování nebo znehybnění agresory, pomalování obličeje, nalepení žvýkačky do vlasů, oběť je vystavena výhrůžnému a obtěžujícímu pohybování rukou a hýbání prsty před obličejem a „čechrání“ vlasů) (Kolář, 2001)

Slovní agrese a zastrašování zbraněmi (oběti je vyhrožováno nepřímo, anonymně, po telefonu, oběť je zastrašována zbraněmi, je jí nadáváno, agresori urážejí její rodiče, vysmívají se slabostem a handicapům oběti, vysmívají se jejímu neúspěchu, chybám a trápení, vtipkují na úkor oběti, mají ironické poznámky, zesměšňují ji a posmívají se jí) (Kolář, 2001)

Krádeže, ničení a manipulace s věcmi (krádeže peněz, kapesného, trhání a ničení oblečení, učebnic a sešitů oběti, kreslení na ně, lámání tužek, oběť je agresory donucena „půjčit“ svačinu, agresori poplivávají svačinu, plivávají do bot nebo tam nalijí vodu, ukradnou, příp. schovají oběti legitimace, peněženku s penězi, boty...) (Kolář, 2001)

Násilné a manipulativní příkazy (oběť je donucována pít moč, limonádu, do které bylo napliváno, jíst jídlo z podlahy, oběť musí čistit agresorům boty nebo líbat jim boty, je donucována klečat před agresory a prosit je o milost, je donucována mýt záchody, uklízet za agresory, oběti je agresory přikazováno chodit všude a vždy poslední, je jí zakázáno mluvit s kamarády, je donucována tancovat, případně „kroutit“ se na zemi, zpívat, je donucována opakovat ponižující výroky, nacistické pozdravy a hesla, je donucena nosit ponižující ceduli, je donucována platit a odevzdávat agresorům svačiny, dávat cigarety, platit agresorům „výkupné“ a „půjčovat“ peníze, a to i značné částky, je donucována napovídat při písemných pracích, psát agresorům úkoly a přepisovat sešity, žák pověřený učitelem, aby hlídal kázeň, na příkaz agresora zapisuje na tabuli oběti) (Kolář, 2001)

Zraňování izolací, oklikou a „uměleckými“ výtvoři (spolužáci oběť ignorují, neodpovídají na její pozdrav, na prosbu nereagují, dělají, že neslyší, když si přisedne ke stolu při obědě, všichni si štítivě odsednou jinam, oběť je pomlouvána, zlomyslně osočována, jsou na ní sváděna provinění, kterých se nedopustila, agresori zaplavují oběť přílivem „motáků“ s nadávkami, „básněmi“, kresbami, příběhy apod. Tzv. „pohádky“ bývají někdy rafinované a velmi kruté, není neobvyklé, že nařizují oběti spáchání sebevraždy) (Kolář, 2001)

2.3 Vývojová stadia šikany

Šikana se většinou vyvíjí po určitých stadiích. Těmito stadii jsou:

1. Ostrakismus

Dle Martínka (2008) se jedná o první fázi, ve které agresori neubližují oběti fyzicky. Oběť vyčlení ze svého kolektivu, nikdo se s ní nebaví, nikdo jí neodpoví na pozdrav, a když, tak pouze hanlivou poznámkou, oběť je z kolektivu postupně „vytěšňována“.

Jako ostrakismus se označuje mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen necítí dobře, je neoblíben a neuznáván. Ostatní ho odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod (Kolář, 2001, s. 32).

Oběť se zpočátku snaží bránit. Začínají se u ní objevovat agresivní reakce vůči spolužákům. Agresori však svůj tlak zvyšují. Nakonec se oběť začne „stahovat“ do sebe, stává se zamlklou, snaží se být z dosahu agresorů, sedí sama (Martínek, 2008).

Ve většině případů se u oběti začnou objevovat tři charakteristické znaky. První známkou ostrakismu u oběti je, že se jí velice rychle zhorší prospěch. S tím souvisí náhlé zhoršení schopnosti soustředit se. Dítě najednou nedává pozor. Na reakci učitele většinou reaguje úlekem. Dalším znakem je tendence navštěvovat nižší ročníky dané školy, kde oběť často nachází děti, které k ní vzhlíží a baví se s ní. Oběť také může v nižších ročnících ubližovat slabším spolužákům. V podstatě si na nich vybíjí vztek za to, co se děje v její třídě (Martínek, 2008).

2. Fyzická agrese a psychická manipulace

Obětí se většinou stává již dříve ostrakizovaný jedinec. Nejčastěji tato fáze nastane, když se třída dostane do nějakého stresového napětí (čtvrtletí, pololetí, konec roku, kdy se píše větší množství písemných prací). Agresoři si potřebují tento tlak vykompenzovat.

Šikanující chování může být způsobeno i konkurenčním bojem. To je časté ve výběrových třídách nebo sportovních třídách. V některých případech agresor oběti ubližuje jenom proto, že se nudí a utrpení oběti pro něho znamená zábavu a vytržení ze všední nudy. Agresor si na oběti kompenzuje své snížené sebevědomí, pocit neúspěšnosti či nepřijetí ve skupině. Zde již začíná bití oběti, kopání, silné slovní urážky, oběť začíná být nucena k drobným úsluhám agresorům např. nošení tašek, svačín. Poměrně často se terčem útoků v tomto stadiu stává majetek oběti (rozřezané bundy, pomočené boty, rozlámaná pravítka a tužky apod.). Agresoři začínají vůči oběti používat různých typů manipulací. Často oběti vyhrožují: „Zkus něco říct a bude to ještě horší.“ Časté bývají i neverbální výhrůžky. Agresoři stojí proti oběti a ukazují výhrůžná gesta (např. významné bouchání pěstí do dlaní).

Přírozenou reakcí oběti je v tomto případě útek od strachu. Útěk se může projevit od klasického záškoláctví, přes somatizaci (útěk do nemoci), projevující se bolestmi hlavy, břicha, časté ranní teploty apod. až po různé formy sebepoškozování. Prospěch oběti ve škole je téměř katastrofální, totéž se týká i docházky. Oběť bývá často svým okolím kritizována za své chování, od rodičů přicházejí různé formy trestů (Martínek, 2008).

Jak bude vypadat další vývoj závisí na míře pozitivního zaměření skupiny a na postojích žáků k šikanování. V případě, že ve skupině existuje soudržnost, kamarádské vztahy a převažují pozitivní morální hodnoty, kdy žáci mají zásadně negativní postoje k násilí a ubližování slabším, pokusy o šikanování neuspějí (Kolář, 2001).

3. Vytvoření jádra

Agresoři si začínají uvědomovat, že mají jasnou převahu nad obětí a rovněž začínají silně ovlivňovat celý kolektiv. Ostatní spolužáci ubližování oběti přihlížejí, nikdo se jí však nezastane. Agresoři se stávají na šikanujícím chování závislí (jakmile jsem ve stresu či tíživé situaci, je tu vždy někdo, na kom si můžu svůj nepříjemný stav vybit). Pokud by zůstal v tomto kolektivu někdo sympatizující s obětí, nedává to najevo ze strachu, že by mohl skončit na jejím místě.

Agresoři si většinou v tomto stadiu vyhledávají i tzv. hlídače, kteří sledují pohyb učitelů po chodbách a v případě blížícího se dospělého, okamžitě hlavní agresory varují. Z tohoto důvodu je nejčastějším místem, kde šikanující chování probíhá, samotná třída.

Podle Martínka (2008) v této fázi je již celý kolektiv do jisté míry zodpovědný za chování, které vůči oběti ve třídě probíhá. Všichni o ubližování vědí, nenajde se však nikdo, kdo by se oběti zastal.

4. Vytvoření norem

Toto stadium nastane tehdy, když ani třetí stadium není odhaleno. Oběť je stále více tlačena do podřízené úlohy, třída se začíná jasně rozdělovat na „vládnoucí třídu“ a „poddané.“ Psychika oběti je v tomto období již tak zasažena, že i ona se stane na šikanujícím chování závislá, přijme svou úlohu jako normální, nebrání se ubližování, v některých případech dokonce začne své trýznitele obdivovat, bere je jako kamarády, ochotně provádí jejich příkazy a často to sama bere jako legraci. Poměrně často oběť začne ve třídě vyrušovat, šaškovat, dělá vše proto, aby se agresorům zavděčila, aby je pobavila (Martínek, 2008).

Agresoři jsou již na ubližujícím chování plně závislí, mají radost z toho, že se jich oběť bojí, mnohdy ubližují pouze z nudy a pro své pobavení. Jedinci, kteří na začátku byli neutrální, ubližují většinou pasivně i aktivně. Pasivní ubližování spočívá ve vymýšlení různých způsobů trápení oběti a očekávají pochvalu a uznání od agresorů.

Charakteristickým znakem čtvrtého stadia je, že se ve třídě začne objevovat slovník nadřazenosti a podřazenosti (agresoři se nazývají otrokáři, oběti jsou otroci).

5. Totalita

V tomto stadiu jsou normy agresorů přijaty nebo respektovány všemi, popřípadě téměř všemi členy skupiny a dojde k plnému nastolení šikanování, tzv. stadia vykořisťování. Původně neutrální či mírně nesouhlasící členové skupiny jsou stále konformnější, se zájmem přihlížejí a pozorují situaci, případně se stále více aktivně zapojují do týrání, nebo už také samostatně šikanování realizují (Kolář, 2001).

V podstatě neřešitelné stadium. V kolektivu vládnu agresori, ostatní je poslouchají na slovo, všichni agresory brání, včetně oběti. Agresori mnohdy nemluví, ale vysílají pouze neverbální signály. Formy ubližování jsou v extrémních případech tak agresivní a hrubé, že hrozí těžké ublížení na zdraví, v nejhrošším případě i smrt oběti. Oběti jsou většinou ve stadiu, kdy dochází k tzv. Stockholmskému syndromu. Nedokáží si svůj život bez agresorů představit, vzhlížejí k nim, naprosto bezmyšlenkovitě plní ponižující příkazy, popř. si nechají naprosto dobrovolně ubližovat bez známek jakéhokoliv odporu (Martínek, 2008).

Martínek (2008) z vlastní zkušenosti konstatuje, že na základních školách se nejčastěji setkáváme s prvním a druhým stadiem záměrného ubližování, třetí stadium je zde většinou vzácné.

2.4 Typologie agresorů

Každý se může stát agresorem stejně, jako obětí. Existují však typy jedinců, kteří mají větší tendenci směřovat k pozici agresora a jedinci, více inklinující k pozici oběti. Martínek (2008) se domnívá, že základní příčinou toho, že se dítě stane agresorem, tkví v rodině. Můžeme mluvit o několika typech agresorů:

Agresor hrubý, fyzický

Jedná se o jedince, který k týrání své oběti používá fyzické převahy a síly. Mnohdy jde o jedince se slabším sociálním cítěním a intelektovou úrovní v mezích mírné subnormy směrem dolů.

Většinou se jedná o člověka, který doma od svých rodičů zažívá podobné chování. Za prohřešky bývá velice necitelně a tvrdě trestán, často bitím nebo tvrdými zákazy. Může být od svých rodičů (většinou otců) ponižován a znevažován (Kolář, 1997).

V jeho výchově se objevuje nečitelnost rodiče, vychovatele, kteří trestají či chválí podle nálady. Nečitelnost vyvolává nejistotu a nejistota vyvolá napětí. Jestliže je některé dítě ve stavu neustálého napětí, snaží se toto napětí nějakým způsobem vykompenzovat, například tím, že se vybíjí na slabším spolužákovi (Martínek, 2008).

Agresor jemný, kultivovaný

Jedná se o jedince, který se k dospělým lidem, a především učitelům chová velice slušně, je vždy ochoten pomoci. Nikdy neublíží oběti sám. Většinou stojí v pozadí jako „šedá eminence,“ má své pomahače, kteří plní jeho příkazy. Pokud dojde na vyšetřování šikany, staví se do pozice: „Já nic, to všechno oni.“ (Martínek, 2008)

V rodinách těchto dětí panuje většinou velice tvrdá výchova, která často hraničí s vojenským drilem. Dítě je doma pod neustálým dohledem a musí plnit všechny příkazy rodičů, jeho svobodná vůle je do jisté míry pošlapána. Opět dítě prožívá stav zvýšeného napětí, které musí někde kompenzovat (Kolář, 1997).

Agresor srandista

Tento jedinec si nepřipouští žádnou zodpovědnost a žádné starosti. Dokáže do mnohdy nudných hodin v pravém okamžiku pronést vtip, který všechny pobaví. Pokud se stane, že vyučující přijde do třídy a on některému spolužákovi ubližuje, okamžitě se brání slovy: „Pane učiteli, to byla jenom sranda.“ Rodina, z které tento jedinec pochází je většinou rovněž volnomyšlenkářská (Martínek, 2008, Kolář, 1997).

Agresor spouštějící ekonomickou šikanu

Jde o děti, jejichž rodina ve výchově preferuje nadbytek materiálních věcí. Rodiče většinou svého potomka maximálně podporují, chtějí, aby byl co nejlepší za každou cenu, každou novinku musí ihned mít, aby ve společnosti nezaostával. Navíc se zde objevuje i podpora rodiče: „S tím se ve třídě nebav, je to sociál.“ Majetek agresorů potom slouží k rozvrstvení třídy, kdy v třídní hierarchii nezastávají vedoucí místo děti, které něco umí a jsou prospěchově dobré, ale děti, které vlastní nejmodernější mobil, značkové oblečení apod. Tyto děti se často dostávají do výběrových tříd, zejména na přání rodičů, kterým jde o prestiž (Martínek, 2008).

2.5 Typologie obětí

Dle Martínka (2008) se oběti dají rovněž zařadit do určitých typů:

Oběť na první pohled

Jejich fyziognomie je někdy nápadná – jsou slabé, vytáhlé, mívají zvláštní barvu vlasů, na svém obličejích zrcadlí slabost, bojácnost. Neumí se ve třídě prosadit, často sedí zamlklé, osamocené, pokud se stanou terčem počátečních legráček, neumí se bránit, utečou, popř. se rozpláčou, někdy pouze zuří a vztekají se, což ještě více třídu k legráčkám povzbudí. V rodině jsou často tyto děti nadměrně od raného věku ochraňovány. Slýchávají od rodičů slova: „To nedělej, nechod', mlč, neběhej apod.“

Oběti setrvávající dlouhou dobu pod ochrannými křídly matek nebo babiček

Jde o děti, jejichž rodiče (především matky a babičky) si nedokáží připustit, že jejich děti se stávají samostatnými. Vidí v nich především malé nesamostatné dítě, za které musím všechno vyřizovat, všude je musím hlídat, musím mít nad ním dohled.

Handicapované děti

Bývají velice snadné oběti. Integrace těchto dětí do základních škol musí být dobře promyšlena a učitel musí vědět, jaké základní potřeby dané postižení obnáší.

Učitelské děti

Jedny z nejčastějších obětí především v případě, že rodič učitel učí na stejné škole, kam chodí jeho dítě, v horším případě své dítě sám učí.

2.6 Rozpoznání šikany

Příloha Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (2016, [online]) uvádí přímé a nepřímé varovné signály šikanování.

Přímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet;
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným, nebo pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem;
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich;
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout;
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmítání učitelům apod.

Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- žák je o přestávkách často osamoceny, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními;
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů;
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený;
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči;

- stává se uzavřeným;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- zašpiněný nebo poškozený oděv;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy;
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole;
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Rodiče žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování:

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi;
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.;
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem;
- nechce jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat i strach;
- ztráta chuti k jídlu;
- dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem;
- dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu);
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!";
- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně;
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad;
- zmínky o možné sebevraždě;
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí;
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze;
- dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí;
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům;

- dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma;
- své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.);
- dítě se vyhýbá docházce do školy;
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

3 PREVENCE A ŘEŠENÍ ŠIKANY

V kapitole se pojednává o třech oblastech prevence šikany a řešení počáteční a standardní šikany.

3.1 Prevence šikany

Říčan (2010) rozděluje prevenci do tří oblastí:

1. Prevence na úrovni školy jako celku

Základní podmínkou dobré práce školy obecně je vzájemná solidarita pedagogů. Je velmi důležité, zda se může učitel spolehnout na ředitele, že ho tzv. podrží před žáky, rodiči i dalšími orgány. Dalšími součástmi školní prevence mohou být tyto možnosti:

Organizace a hustota dozoru: čím více pedagogů nebo jiných dospělých osob se podílí na dozoru na chodbách o přestávkách, v jídelně, v šatně apod., tím menší prostor k šikaně pro agresory vzniká. Důležité je také zakázat školním řádem žákům přístup do některých míst, např. do šaten během přestávek, do jídelny mimo dobu oběda atd.

Školní řád: samotný školní řád by měl obsahovat obecné zásady solidarity, ohleduplnosti a ochrany slabých, ale také výslovný zákaz fyzického násilí, zneužívání síly k ubližování bezbranným a dalších způsobů jednání, které jsou zahrnuty pod pojmem šikana. Součástí by měly být také sankce za jeho porušování. Je důležité, aby se zněním školního řádu byli seznámeni všichni žáci i jejich rodiče.

Etická výchova: učitel žákům vštěpuje základní hodnoty naší společnosti, tzv. etickou výchovu. Mezi tyto základní hodnoty by měla patřit úcta ke každé lidské bytosti a živému tvoru, solidarita, soucit, obětavost, čest atd. Podstatou této výchovy je osobní příklad učitelů, kteří tyto hodnoty předvádějí žákům tím, jak se k nim chovají. Aby byla etická výchova pro žáky smysluplná, tak je také nutné předvádět výše zmíněné hodnoty nejen slovem či obrazem, ale i zážitkem.

Vztahy mezi pedagogy a rodiči: v dnešní době jsou tyto vztahy často napjaté, bez důvěry a spolupráce. Za ideální v této problematice považuje Říčan (2010) občanské sdružení rodičů, které může být rovnocenným partnerem vedení školy. Cestou k důvěře mezi školou a rodiči je poté nutnost otevřeně informovat žáky i rodiče o případném výskytu šikany.

2. Prevence na úrovni jednotlivých tříd

Ke zmapování situace v každé třídě lze doporučit jednou ročně anonymní dotazník zjišťující zamoření šikanou a sociogram. Používané techniky práce jsou:

Charta třídy: tato technika spočívá v tom, že učitel diskutuje s žáky o tom, jak by se měl chovat učitel k žákům, žáci k učiteli a žáci k sobě navzájem. Žáci se snaží sami formulovat zásady, které by měli dodržovat. Nejdůležitější zásady by pak měli žáci sami vybrat, napsat je na velký list papíru, podepsat se pod ně včetně učitele a vyvěsit ve třídě na viditelném místě.

Pedagogická komunita: v této technice jde o systematické budování třídní pospolitosti, ve které má každý své místo a která je partnerem třídního učitele. Třída by měla, pokud možno každý týden mluvit o tom, k čemu ve třídě došlo.

Víkendové rekreačně - zážitkové pobyty: tyto pobyty jsou výbornou příležitostí ke vzájemnému poznání, navázání a upevnění vztahů důvěry a sounáležitosti. Účastnit by se jich měli žáci, rodiče i učitelé.

3. Prevence na úrovni jednotlivců

Tato oblast prevence je zaměřena již na individuální přístup k žákům. Její formy dle Říčana (2010, s. 117) jsou:

Individuální sledování potencionálních obětí

V tomto sledování se učitel zaměřuje zejména na žáky, kteří již byli v minulosti obětmi. O získaných poznatcích pak učitel kontaktuje rodiče a v případě potřeby doporučí preventivní psychologické vyšetření.

Pravidelné individuální rozhovory se všemi žáky

Tyto rozhovory s žáky by měl vést třídní učitel, který chce dobře znát svoji třídu a vztahy mezi dětmi. Říčan (2010) doporučuje mít rozhovor každý týden s jedním žákem a zajímat se při něm o žákovy radosti i starosti, problémy, plány apod.

3.2 Řešení šikany

Kolář (2011) uvádí základní scénář první pomoci pro počáteční a standardní šikanu.

1. Odhad závažnosti onemocnění skupiny a rozpoznání, zda nejde o neobvyklou formu šikanování.

2. Rozhovor s informátory a oběťmi.
3. Nalezení vhodných svědků.
4. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky.
5. Ochrana oběti.
6. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.
7. Výchovná komise.
8. Rozhovor s rodiči oběti.
9. Práce s celou třídou

1. Odhad závažnosti onemocnění skupiny a rozpoznání, zda nejde o neobvyklou formu šikanování

Podle míry závažnosti, to znamená podle toho, zda se jedná o počáteční (1., 2. nebo 3.) nebo pokročilé (4. a 5.) stadium šikany, je potom nutné jednat. Tento úkol naplňujeme především prostřednictvím rozhovoru s informátory a oběťmi.

2. Rozhovor s informátory a oběťmi

Na počátku se rozhovor s informátory a oběťmi týká vnějšího obrazu šikanování. V případě, že hovoříme s těmi, kteří na šikanování upozornili, následují ihned rozhovory s oběťmi (ne s podezřelými pachateli). S informací o šikaně přicházejí často do školy rodiče. Pedagogové by neměli jejich výpověď zpochybňovat a vyjadřovat nedůvěru. Při rozhovoru s obětí je důležité, aby o tom nevěděli ostatní žáci. Je potřeba ochránit ji před možnou pomstou agresorů (Kolář, 2011).

3. Nalezení vhodných svědků

Ve spolupráci s informátory a oběťmi vytipujeme členy skupiny, kteří budou pravdivě vypovídat.

4. Individuální, případně i konfrontační rozhovory se svědky

Většinou postačí, když mluvíme s jednotlivými žáky. Důležité je, abychom rozhovory organizovali tak, aby o nich druzí nevěděli (např. po vyučování). Vyskytnou-li se těžkosti, lze uskutečnit doplňující a zpřesňující rozhovory nebo konfrontaci dvou svědků. Vážnou chybou vedoucí k ohrožení vyšetřování je společné vyšetřování svědků a agresorů. Zásadní chybou je konfrontace obětí a agresorů (Kolář, 2011).

5. Ochrana oběti

Šikanované dítě je třeba chránit do doby, než se vše vyřeší. Zajistit zvýšený dozor, zorganizovat bezpečné příchody dítěte do školy a odchody z ní (v závažném případě je třeba oběť chránit před agresory i tím, že zůstane doma).

6. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi

Dokud neznáme vnější obraz šikanování a nemáme shromážděné důkazy, nemá smysl s agresory mluvit. Všechno zapřou a podezření vyvrátí nebo zpochybní. Setkání slouží k tomu, abychom agresory okamžitě zastavili a ochránili oběti, ale i je samé před následky jejich činů. Například je upozorníme, že při jakémkoli náznaku šikanování bude jejich potrestání přísnější, případně to bude ohlášeno policii apod. Zároveň zdůrazníme, že k jejich snaze napravit situaci bude přihlédnuto při řešení jejich chování. Někdy lze tento krok vynechat a rovnou svolat výchovnou komisi. Například v případě, když se podaří šikanování rychle vyšetřit a bezprostředně domluvit setkání s rodiči útočníků (Kolář, 2011).

7. Výchovná komise

Nejpřístupnějším způsobem zastavení šikany je tzv. metoda vnějšího nátlaku, tedy výchovná komise. V rámci společného setkání pedagogů a žáka - agresora i jeho rodičů se rozhoduje o výchovných opatřeních.

8. Rozhovor s rodiči oběti

U počáteční šikany, která se dá často vyšetřit během jednoho nebo dvou dnů, obvykle proběhne až po jejím vyšetření. Úkolem je rodiče informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních.

9. Práce s celou třídou

Po vyšetření šikany a potrestání viníků je třeba pracovat s celou třídou, neboť šikana je problém trvalý. Nejlepší prevencí je budovat trvale a systematicky kamarádké a bezpečné vztahy v celé třídě. Máme-li možnost, využijeme ke změně vztahů ve třídě spolupráci s profesionály z některých servisních zařízení (Středisko výchovné péče, pedagogicko-psychologická poradna, OS Společenství proti šikaně apod.) (Kolář, 2011).

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část je zaměřena na výzkum pomocí dotazníků, jehož cílem je získat přehled o výskytu agresivního chování a šikany na 2. stupni základní školy a zjistit způsoby jejich řešení a prevence. Je zde popsána metoda a vzorek výzkumu a shrnuty výsledky s grafickou analýzou.

4 METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA VÝZKUMU

V této části práce se zabýváme stanovením cílů výzkumu a předpoklady, které budou ověřovány. Také popisujeme metody sběru dat, organizaci a vzorek výzkumu.

4.1 Cíle výzkumu

Cílem výzkumu je získat přehled o výskytu agresivního chování a šikany na 2. stupni základní školy a zjistit způsoby jejich řešení a prevence.

Cílem praktické části je analyzovat názory žáků na šikanu, jejich způsoby chování a reakce na projevy šikany a osobní zkušenosti se šikanou. Také jsme získali informace o tom, jakým způsobem se žáci o šikaně nejčastěji dozvídají, jak by řešili potrestání pachatelů šikany a jak snížit šikanu.

Pro výzkum jsme stanovili tyto **předpoklady**, které byly ověřovány:

Předpokládám, že převažuje šikana psychická nad fyzickou.

Předpokládám, že dívky se stávají obětí šikany častěji než chlapci.

Předpokládám, že žáci, kteří jsou svědky nebo obětí šikany, to většinou nikomu neoznámí.

Předpokládám, že žáci jsou informováni o šikaně nejčastěji z Internetu a televize.

4.2 Metoda výzkumu

Pro účely praktické části bakalářské práce byl použit kvantitativní výzkum s využitím dotazníku. Lze tak získat velké množství informací, které se dají dobře a rychle vyhodnotit. Dotazník umožňuje respondentům odpovídat anonymně a nedochází k nežádoucímu ovlivnění působením osoby tazatele. Žáci tak mohli bez obav vyjádřit své názory a zkušenosti.

Dotazník obsahuje čtrnáct otázek. Otázky jsou uzavřené i otevřené. V úvodu dotazníku respondenty seznamujeme s účelem výzkumu a s tím, jak budou získané výsledky použity. Je zde také ujištění o anonymitě a použití získaných výsledků jen pro účely výzkumu. Odpovědi se značí zakroužkováním. U některých otázek je možné zakroužkovat více odpovědí nebo žáci mohou vyjádřit své názory a zkušenosti na volné řádky a v případě potřeby i na zadní stranu papíru dotazníku.

4.3 Organizace a vzorek výzkumu

Dotazník byl určen žákům 2. stupně základní školy Přerov, Za mlýnem 1. Respondenty byli žáci od šesté do deváté třídy. Dotazníky byly distribuovány na základní školu v Přerově, která výrazně inklinuje ke sportu a míčovým hrám, zejména k fotbalu. Výuka tříd se sportovním zaměřením je stanovena ŠVP. Škola využívá sportoviště, fotbalový stadion, plavecký bazén a park, které se nachází v blízkosti školy. Součástí vyučovacího procesu jsou i kvalifikovaní trenéři, kteří přispívají výrazným způsobem k efektivnímu skloubení vyučovacího procesu s pohybovou přípravou. Důležitou součástí školy je také systematická nabídka zájmové činnosti, kdy rodiče mají možnost vybírat z více než 25 kroužků s různorodým zaměřením. Ve škole jsou zajišťovány poradenské služby výchovným poradcem a školním metodikem prevence.

Celkem jsme na základní školu distribuovali 100 dotazníků. Z toho se vrátilo vyplněných 92 dotazníků.

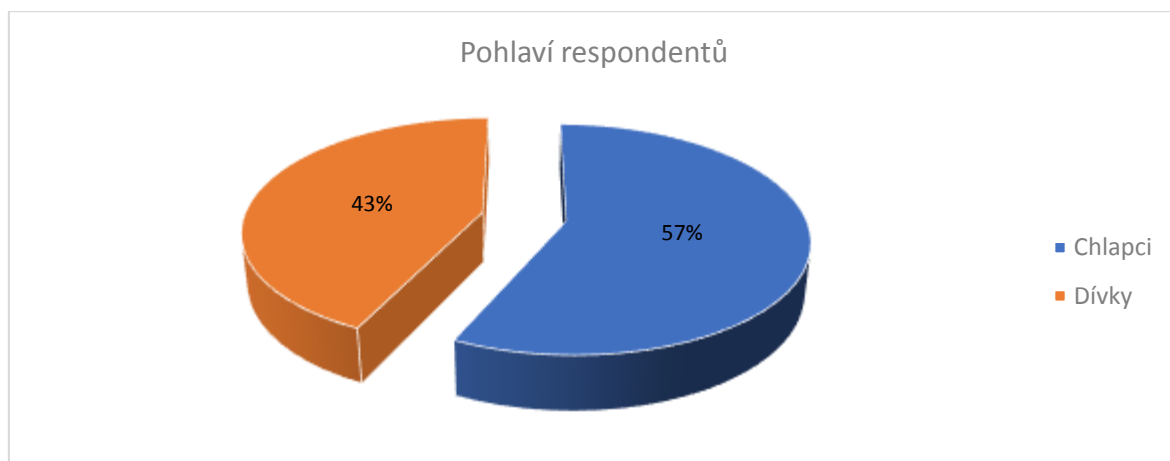
5 ANALÝZA VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

V dotazníku nás zajímalo **pohlaví** a **věk** respondentů. Dotazníky vyplnilo 92 respondentů, z toho 57 % (52) chlapců a 43 % (40) dívek.

Tabulka č. 1: Pohlaví respondentů

Pohlaví respondentů	Absolutní četnost	Četnost v procentech
Chlapci	52	57%
Dívky	40	43%
CELKEM	92	100%

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

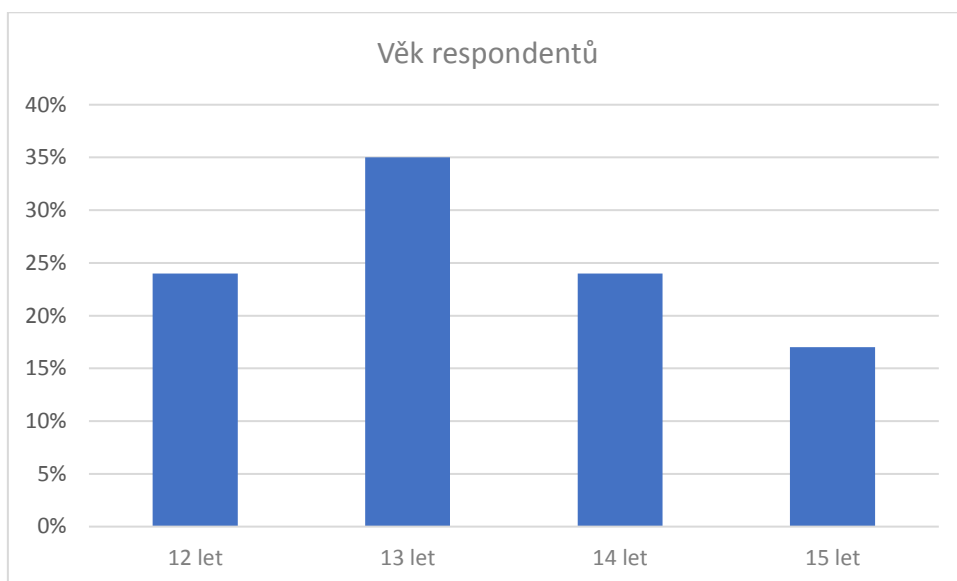

24 % (22) respondentů bylo ve věku 12 let. 35 % (32) mělo 13 let, 24 % (22) 14 let a 17 % (16) 15 let. Nejvíce respondentů vyplnilo dotazník ve věkové skupině 13 let.

Tabulka č. 2: Věk respondentů

Věk respondentů	Absolutní četnost	Četnost v procentech
12 let	22	24%
13 let	32	35%
14 let	22	24%
15 let	16	17%
CELKEM	92	100%

Graf č. 2: Věk respondentů

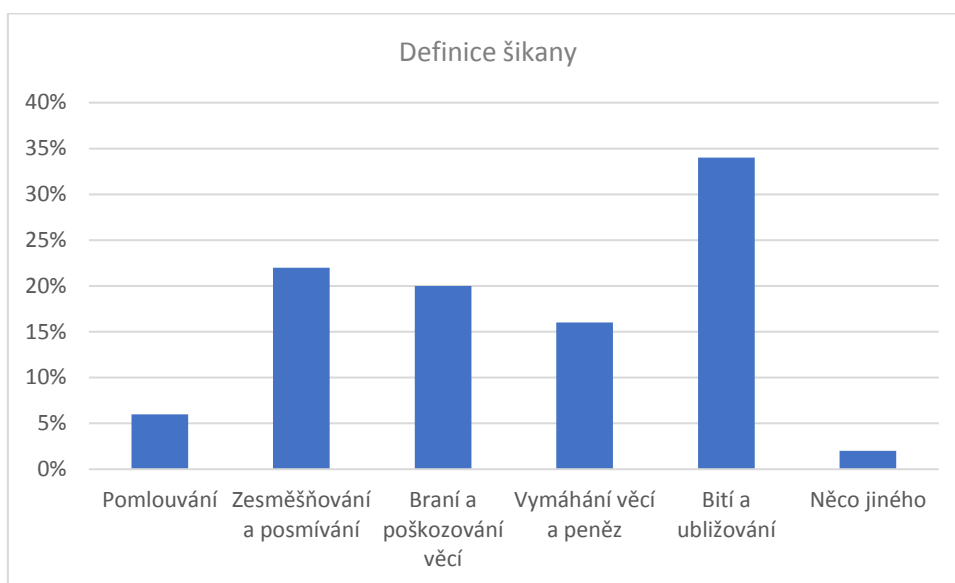

Zjišťovali jsme, **který pojem podle žáků vyjadřuje definici šikany**. V této otázce mohli žáci označit více odpovědí a doplnit vlastní odpověď. Nejvíce respondentů (34 %, 82) si pojem šikana spojuje s bitím a ubližováním. Následuje zesměšňování a posmívání (22 %, 53) a brání a poškozování věcí (20 %, 49). 16 % (40) respondentů označilo vymáhání věcí a peněz a 6 % (15) pomlouvání. 2 % (4) žáků využilo možnost volné odpovědi a mezi definici šikany řadí jakékoliv ubližování, psychické i fyzické a časté naschvály, které vnímá jako velmi nepříjemné. Objevila se i odpověď, že šikana může být cokoli a všechno z nabízených odpovědí v dotazníku.

Tabulka č. 3: Definice šikany

Definice šikany	Absolutní četnost	Četnost v procentech
Pomlouvání	15	6%
Zesměšňování a posmívání	53	22%
Braní a poškozování věcí	49	20%
Vymáhání věcí a peněz	40	16%
Bití a ubližování	82	34%
Něco jiného	4	2%
CELKEM	243	100%

Graf č. 3: Definice šikany

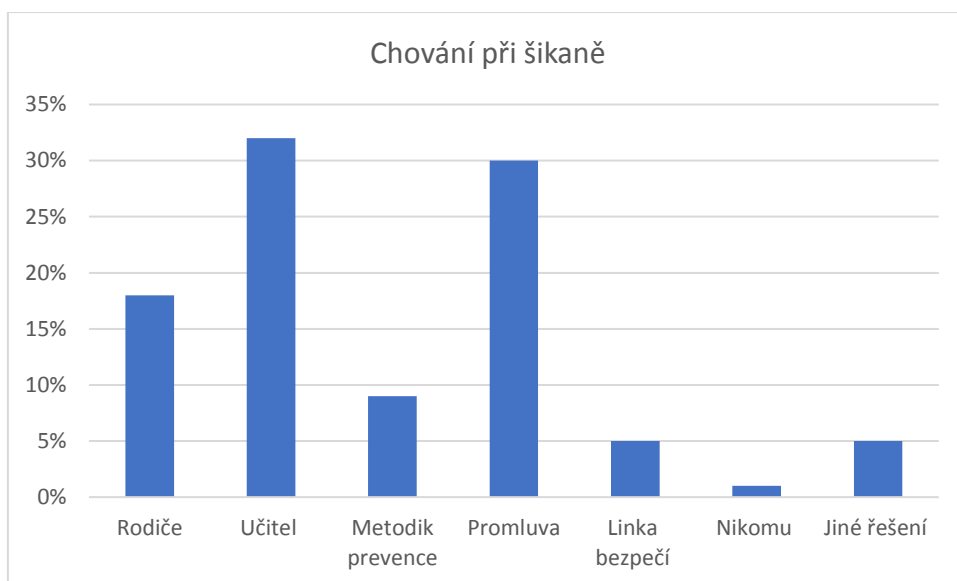

Dále nás zajímalo, **jak by se žáci zachovali, kdyby byl šikanován jejich kamarád** (kamarádka). 32 % (60) respondentů by šikanování oznámilo učiteli a 30 % (56) by si s šikanovaným kamarádem promluvil. 18 % (33) žáků by šikanování kamaráda řeklo jejich rodičům a 9 % (17) metodikovi prevence. Na Linku bezpečí by zavolalo 5 % (9) respondentů a pouze jeden respondent uvedl, že by to neřekl nikomu. Jako jiné řešení se objevily odpovědi: „Pomohl bych mu, vzal bych další kamarády a vyřídil to sám.“ „Zastal bych se ho na místě, jednu bych mu vrazil, řešil bych to fyzicky.“ „Pomáhala bych jí co nejvíce.“ „Dělala psychickou podporu, třeba navrhnout, komu by to měl říct, zastávala bych se ho.“ „Šla bych za těmi, kteří ji šikanují a vyfackovala bych je.“

Tabulka č. 4: Chování při šikaně

Chování při šikaně	Absolutní četnost	Četnost v procentech
Rodiče	33	18%
Učitel	60	32%
Metodik prevence	17	9%
Promluva	56	30%
Linka bezpečí	9	5%
Nikommu	1	1%
Jiné řešení	9	5%
CELKEM	185	100%

Graf č. 4: Chování při šikaně

Šikanovanému spolužáku by žáci poradili, aby se svěřil nejčastěji rodičům (44 %, 78) nebo učiteli (29 %, 51). Dále následují odpovědi, aby se spolužák svěřil kamarádovi (15 %, 26), nebo zavolal na Linku bezpečí (7 %, 12). 3% (5) žáků jako jinou radu ve volné odpovědi uvedli: „Bránil bych se.“ „Říct to komukoli, komu věří.“ „Promluvil bych s tou osobou, která ho šikanuje a proč to dělá.“ „Zavolal bych na Linku bezpečí, pokud to jeho rodiče nechtějí řešit.“ „Nebрал bych to na lehkou váhu a nebál se to říct.“ 2 % (4) žáků by si šikanování nevšimalo.

Tabulka č. 5: Rada spolužákovi

Rada spolužákovi	Absolutní četnost	Četnost v procentech
Kamarád	26	15%
Učitel	51	29%
Rodiče	78	44%
Linka bezpečí	12	7%
Nesvěřovat se	0	0%
Nevšimat si	4	2%
Nevím	2	1%
Jiná rada	5	3%
CELKEM	178	100%

Graf č. 5: Rada spolužákovi

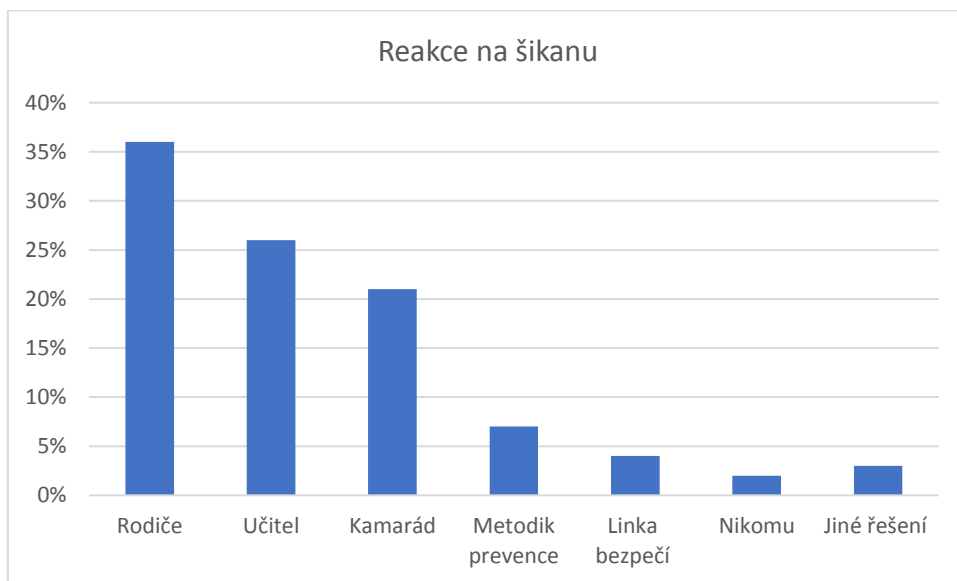

Kdyby byl **žák sám šikanován**, nejčastěji by to řekl rodičům (36 %, 68) nebo učiteli (26 %, 49). 21 % (39) žáků by se svěřilo kamarádovi, 7 % (14) metodikovi prevence a 4 % (8) by zavolalo na Linku bezpečí. Jako jiné řešení by žáci zvolili fyzickou reakci („opětoval bych útok“, „lokot na bradu“) nebo „nenechala bych si to líbit“, „vyřešila vše sama“, „řekla bych to svým blízkým“ nebo „řekla to všem, komu by šlo.“ 2 % (4) žáků by se nesvěřili nikomu o tom, že jsou šikanováni.

Tabulka č. 6: Reakce na šikanu

Reakce na šikanu	Absolutní četnost	Četnost v procentech
Rodiče	68	36%
Učitel	49	26%
Kamarád	39	21%
Metodik prevence	14	7%
Linka bezpečí	8	4%
Nikommu	4	2%
Jiné řešení	5	3%
CELKEM	187	100%

Graf č. 6: Reakce na šikanu

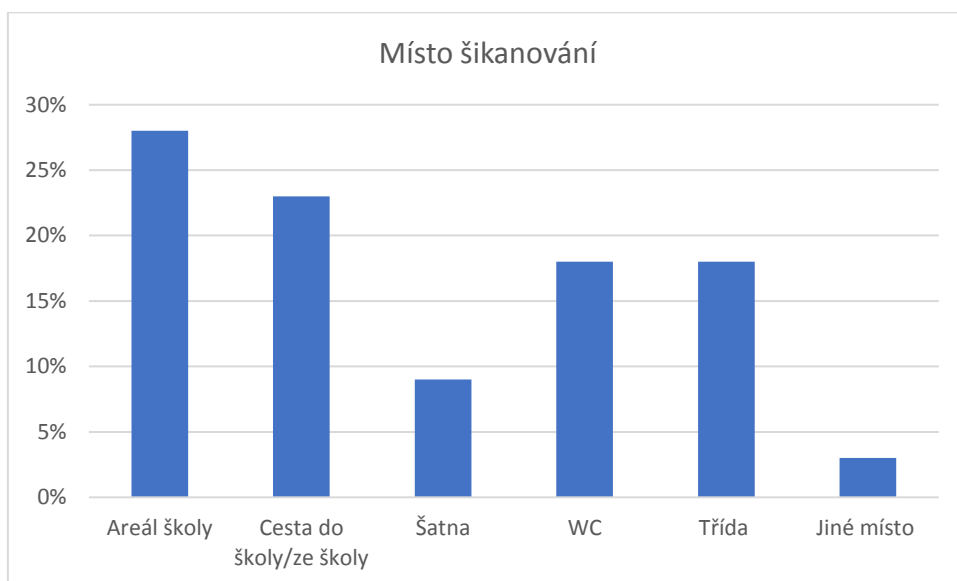

Šikanování se nejčastěji podle žáků odehrává v areálu školy (28 %, 54) anebo cestou do školy nebo ze školy (23 %, 44). 18 % (35) žáků shodně označilo jako místo šikanování školní třídu a WC. Pro 9 % (17) žáků je místem šikanování šatna. 3 % (6) žáků ve volné odpovědi jako jiné místo šikanování uvedli, že šikanování se může odehrávat kdekoli a kdykoliv venku nebo přes Internet a sociální sítě.

Tabulka č. 7: Místo šikanování

Místo šikanování	Absolutní četnost	Četnost v procentech
Areál školy	54	28%
Cesta do školy/ze školy	44	23%
Šatna	17	9%
WC	35	18%
Třída	34	18%
Jiné místo	6	3%
CELKEM	190	100%

Graf č. 7: Místo šikanování

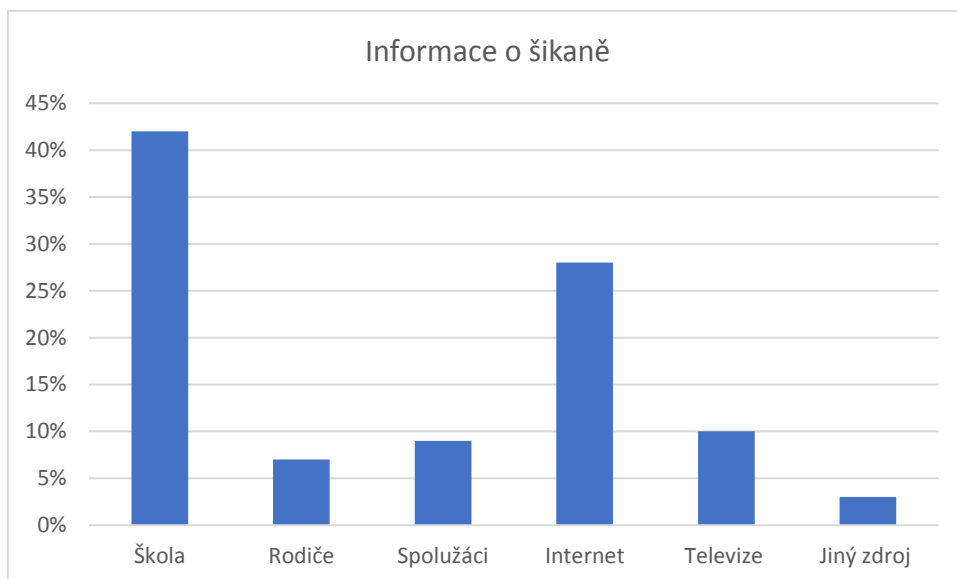
Nejvíce se žáci dozvídají o šikaně ve škole (42 %, 69) a přes Internet (28 %, 46). 10 % (17) jako zdroj uvedlo televizi a 9 % (15) spolužáky. 7 % (12) žáků **získává informace o šikaně** od rodičů. Jako jiný zdroj informování žáci uvedli nejčastěji vyučování ve škole, přednášky, kamarády a sociální síť.

Tabulka č. 8: Informace o šikaně

Informace o šikaně	Absolutní četnost	Četnost v procentech
Škola	69	42%
Rodiče	12	7%
Spolužáci	15	9%
Internet	46	28%
Televize	17	10%
Jiný zdroj	5	3%
CELKEM	164	100%

Graf č. 8: Informace o šikaně

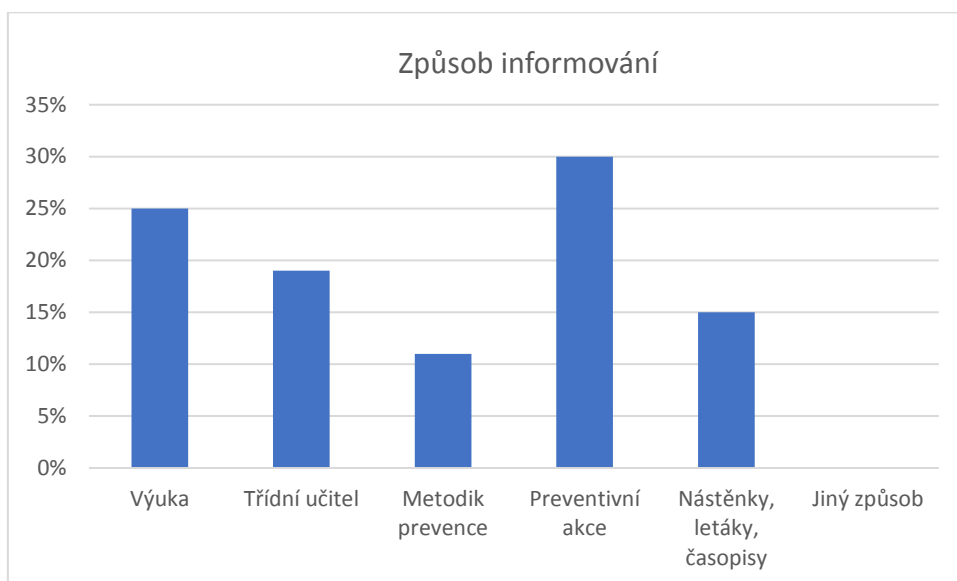

Nejčastěji se žáci ve škole dozvídají o šikaně na preventivních akcích, přednáškách a besedách (30 %, 46) a během výuky (25 %, 38). Dále od třídního učitele (19 %, 29) a z nástěnek, letáků a časopisů (15 %, 23). 11 % (16) od metodika prevence.

Tabulka č. 9: Způsob informování

Způsob informování	Absolutní četnost	Četnost v procentech
Výuka	38	25%
Třídní učitel	29	19%
Metodik prevence	16	11%
Preventivní akce	46	30%
Nástěnky, letáky, časopisy	23	15%
Jiný způsob	0	0%
CELKEM	152	100%

Graf č. 9: Způsob informování

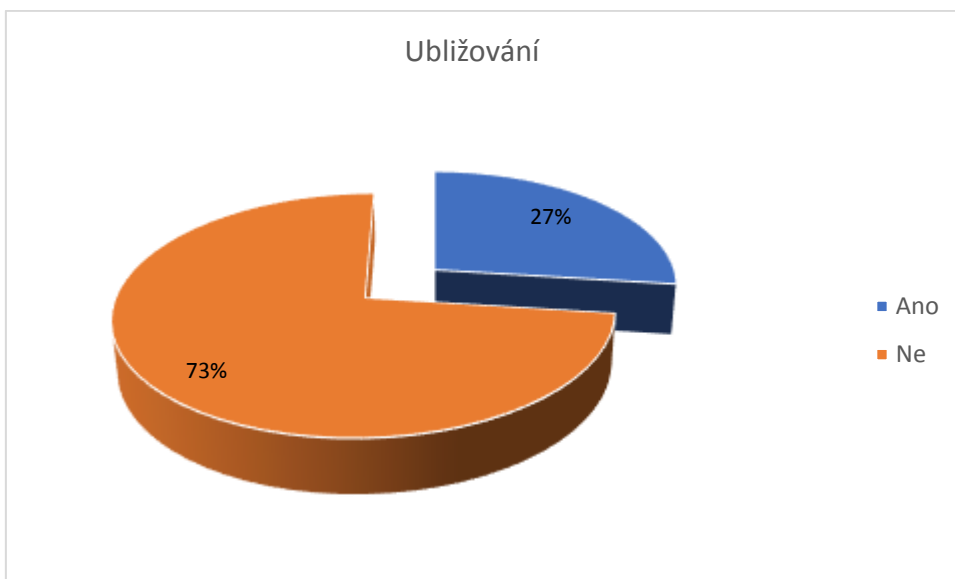

V dotazníku nás zajímalo, zda žáci **zažili ubližování** od někoho ze třídy nebo školy. 73 % (66) žáků odpovědělo, že jim nikdo ze školy nebo třídy neubližoval. Kladnou odpověď uvedlo 27 % (25) žáků.

Tabulka č. 10: Ubližování

Ubližování	Absolutní četnost	Četnost v procentech
Ano	25	27%
Ne	66	73%
CELKEM	91	100%

Graf č. 10: Ublíživání

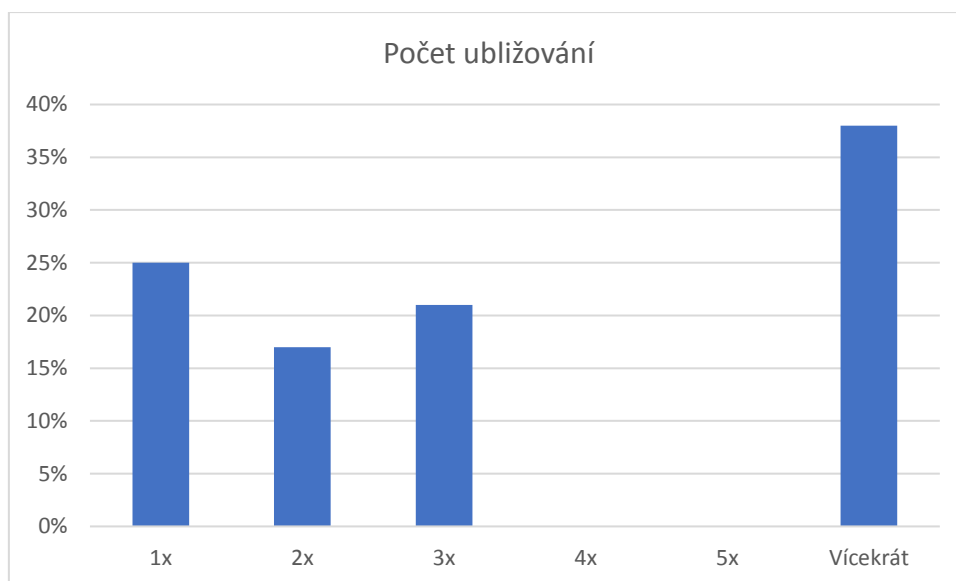

Nejvíce žáků (38 %, 9) uvedlo, že jim bylo **vícekrát ublíženo**. 25 % (6) žáků bylo ublíženo 1x, 21 % žáků (5) bylo ublíženo 3x a 17 % (4) žáků 2x.

Tabulka č. 11: Počet ublíživání

Počet ublíživání	Absolutní četnost	Četnost v procentech
1x	6	25%
2x	4	17%
3x	5	21%
4x	0	0%
5x	0	0%
Vícekrát	9	38%
CELKEM	24	100%

Graf č. 11: Počet ubližování

Na otázku „**Jak ti bylo ubližováno?**“ odpovědělo 22 respondentů ve volné odpovědi. Mezi nejčastějšími odpověďmi bylo schovávání věcí, posmívání se kvůli postavě, pomlouvání, záměrné uhození, posměšky, facky, pohlavky, bití, braní věcí, vyhazování věcí do koše nebo rozbíjení věcí, okrádání, ponižování, slovní napadení, nadávky, pomlouvání, urážení rodiny. Často se objevovala kyberšikana.

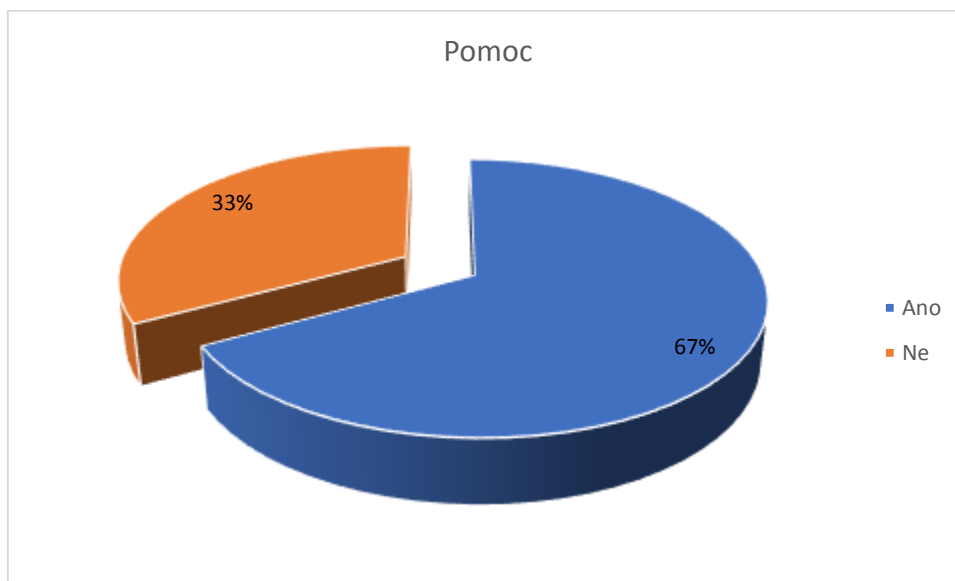
Žáci konkrétně uvedli: „V tělocviku se mě snažili bolestivě uhodit míčem nebo jinou věcí, nejčastěji se mě snažili bouchnout do hlavy, břicha, do zad“, „mlácení“, „sebrání pokrývky hlavy“, „shodil mě ze schodů“, „schovávali aktovku“, „shodil do bláta a vyrazil zub“, „podrazil mi nohy“, „zezadu mě praštili do hlavy a pak si mě odchytili ve městě“, „smáli se mi“, „vydírali mě, chtěli peníze a občas mě uhodili“, „kopali do věcí“, „posílali hnusné zprávy“, „žduchali do mě.“

Zjišťovali jsme, **zda se žákům snažil někdo pomoci**. 67 % (18) žáků odpovědělo kladně. Nejčastěji se snažili pomoci rodiče, maminka, babička, kamarádi, třídní učitel, psychologka, učitelé, spolužáci nebo kolemjdoucí. 33 % (9) žáků se nikdo pomoci nesnažil.

Tabulka č. 12: Pomoc

Pomoc	Absolutní četnost	Četnost v procentech
Ano	18	67%
Ne	9	33%
CELKEM	27	100%

Graf č. 12: Pomoc

Dále nás zajímalo, **jak by měl být potrestán ten, který ubližuje (šikanuje) ostatním dětem?**

37 % (59) žáků označilo jako trest sníženou známku z chování, 24 % (39) školní trest, 23 % (36) vyloučení ze školy, 11 % (18) trest od rodičů a 5 % (8) něco jiného.

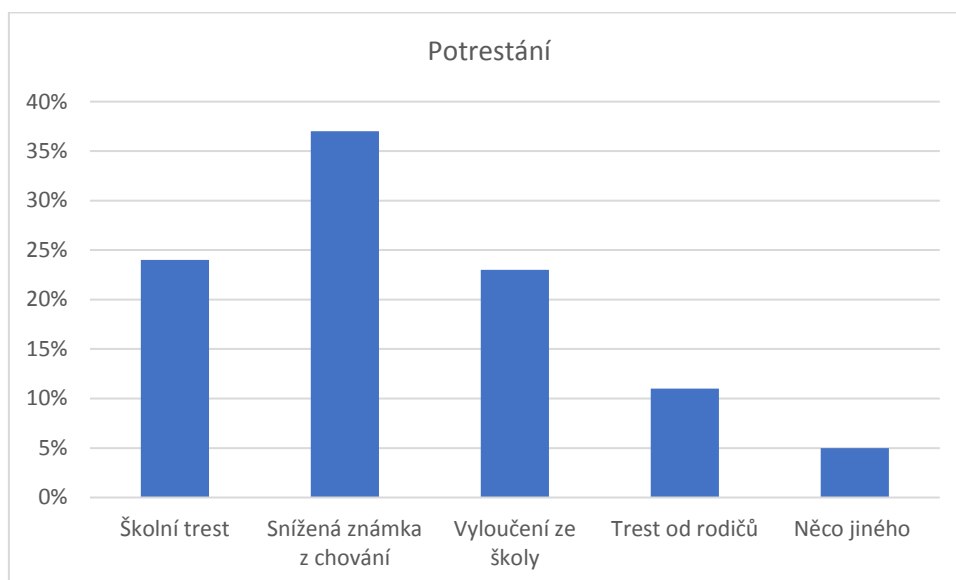
Ve volných odpovědích žáci navrhují jako trest od rodičů: „zaracha“, „zabavení elektroniky“, „pomoc v domácnosti“, „naučení lepšího chování“, „fyzický trest“, „zákaz mobilu, PC nebo aktivity, která ho baví“, „zákaz chodit ven“, „domácí vězení.“

Jako něco jiného žáci navrhují informovat rodiče, fyzický trest (zbití) a umístění do nápravného centra. Jeden žák napsal, že si myslí, že žádný trest člověka nezmění, pokud se nechce změnit on sám. Jiný žák uvedl, že agresor by neměl být potrestán, ale měl by se zjistit důvod šikany a pomoci mu.

Tabulka č. 13: Potrestání

Potrestání	Absolutní četnost	Četnost v procentech
Školní trest	39	24%
Snížená známka z chování	59	37%
Vyloučení ze školy	36	23%
Trest od rodičů	18	11%
Něco jiného	8	5%
CELKEM	160	100%

Graf č. 13: Potrestání

Ve volné odpovědi na otázku „**Pokud jsi se setkal se šikanou, jak byl agresor potrestán?**“ odpovědělo 24 respondentů. Mezi nejčastějšími odpověďmi se vyskytovala poznámka od třídního učitele, či snížená známka z chování, školní trest, potrestání důtkou třídního učitele, trest od rodičů, vyloučení ze školy, zůstání po škole, fyzický trest od rodičů, ředitelská důtka. Dále žáci uvedli: „Agresor nebyl potrestán nijak, řekli mu, že si promluví s jeho rodiči.“ „Promluvil si s ním třídní učitel a rodiče a měl zaracha.“ „Na mě útočilo více agresorů, ale ani jeden nebyl potrestán.“ „Rodiče si s ním promluvili a po čase toho nechal.“ „Dostal poznámku a potom odešel ze školy.“

Na otázku „**Co si myslíš, že by ve škole pomohlo, aby se výskyt šikany snížil?**“ odpovědělo 53 respondentů. Mezi nejčastějšími odpověďmi se objevovaly návrhy jako neustálý dozor ve třídách, dozor na chodbě, informování třídního učitele a rodičů, vyloučení agresorů ze školy, více pozornosti učitelů a dozorů, kamery na chodbě, přísnější tresty, umístění agresorů do nápravných zařízení, zavedení školních uniforem, tělesné tresty, více komunikace mezi všemi ve škole, větší zájem učitelů, více třídních výletů a aby se žáci více kamarádili, více přednášek o šikaně, více mluvení se žáky, hlídat celý areál školy...

Konkrétně někteří žáci uvedli: „Nic nepomůže. Šikana není pouze ve škole, ale je i v zaměstnání, v obchodě, venku. Lidé jsou prostě takoví.“ „Nevím, šikana byla, je a bude. Ale asi by bylo lepší o tom více mluvit a dětem vysvětlit, že se to nedělá.“ „Agresoři mají také nějaké určité problémy, proto si dokazují na slabších lidech. Upřímně je mi jich někdy i líto.“ „Spíš to záleží na povaze a na výchově než na škole. Škola s tím nic neudělá.“ „Aby se všichni bavili normálně a neponižovali se kvůli oblečení a chování. Více se ve výuce bavit o šikaně. Pomohlo by, kdyby se děti svěřovaly ostatním a hlavně dospělým.“ „Nic by nepomohlo. Nikdo se nezmění, nikdy, každý člověk zůstane stejný.“ „Myslím si, že nelze ovlivnit, jak se žáci k sobě chovají.“ „Aby učitelé zavolali rodičům, aby se všichni respektovali, brali se takoví, jací jsou.“ „Pomohlo by, kdyby žáci více mluvili o svých problémech a lepší výchova.“

6 SHRnutí VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na zjištění údajů, zda se žáci setkali se šikanou a zmapování názorů žáků na šikanu. Také jsme zjišťovali jejich způsoby chování a reakce na projevy šikany a osobní zkušenosti se šikanou. Rovněž jsme získali informace o tom, jakým způsobem se žáci o šikaně nejčastěji dozvídají, jak by řešili potrestání pachatelů šikany a co by pomohlo snížit šikanu.

Na základní školu jsme distribuovali 100 dotazníků a vyplněných se nám vrátilo 92 dotazníků. Potěšil nás velký zájem respondentů o zkoumanou problematiku, který se projevil i v četných odpovědích na otevřené otázky. To svědčí o závažnosti tématu šikany.

Dotazníky vyplnil větší počet mužských respondentů (57 %, 52) než dívek. Výsledky výzkumu ukázaly, že většina respondentů je ve věku 13 let (35 %, 32). Následovali respondenti ve věku 12 a 14 let (24 %, 22).

Pojem šikana je nejvíce spojován s bitím a ubližováním (34 %, 82), následuje zesměšňování a posmívání (22 %, 53) a braní a poškozování věcí (20 %, 49). Mezi dalšími odpověďmi bylo vymáhání věcí a peněz (16 %, 40) a pomlouvání (6 %, 15).

32 % (60) respondentů by šikanování kamaráda oznámilo učiteli a 30 % (56) by si s šikanovaným kamarádem promluvil. 18 % (33) žáků by šikanování kamaráda řeklo jejich rodičům a 9 % (17) metodikovi prevence. Na Linku bezpečí by zavolalo 5 % (9) žáků.

44 % (78) žáků by šikanovanému spolužáku poradilo, aby se svěřil rodičům a 29 % (51) učiteli. Menší počet (15 %, 26) žáků by poradilo svěřit se kamarádovi a 7 % (12) zavolat na Linku bezpečí.

Šikanovaný žák by se nejčastěji svěřil rodičům (36 %, 68) a učiteli (26 %, 49). 21 % (39) žáků by se svěřilo kamarádovi, 7 % (14) metodikovi prevence a 4 % (8) by zavolalo na Linku

bezpečí. Jako jiné řešení by žáci nejvíce volili fyzickou obranu a 2 % (4) žáků by se o šikanování nikomu nesvěřilo.

Šikanování se nejčastěji podle žáků odehrává v areálu školy (28 %, 54), cestou do školy nebo ze školy (23 %, 44) anebo ve školní třídě a na WC (18 %, 35). Dalším místem šikanování je šatna (9 %, 17). V otevřené otázce žáci jako odpověď uvedli rovněž Internet a sociální síť.

Informace o šikaně žáci nejvíce dostávají ve škole (42 %, 69) a přes Internet (28 %, 46). Dalším zdrojem je televize (10 %, 17), spolužáci (9 %, 15) a rodiče (7 %, 12).

Nejčastěji se žáci ve škole dozvídají o šikaně na preventivních akcích, přednáškách a besedách (30 %, 46) a během výuky (25 %, 38). Dále od třídního učitele (19 %, 29) a z nástěnek, letáků a časopisů (15 %, 23). 11 % (16) od metodika prevence.

27 % (25) žáků zažilo ubližování od někoho ze třídy nebo školy. 38 % (9) žáků bylo ublíženo vícekrát.

22 respondentům bylo ubližováno schováváním věcí, posmíváním se, pomlouváním, bitím, braním věcí a peněz, vyhazováním nebo rozbíjením věcí, slovním napadením, nadávkami, pomlouváním, urážením rodiny, posíláním různých zpráv na sociální síť...

67 % (18) žáků se snažil někdo pomoci. Nejčastěji rodinní příslušníci, kamarádi, učitelé, spolužáci a psychologka.

Jako trest za šikanování navrhuje 37 % (59) žáků sníženou známku z chování, následuje školní trest a vyloučení ze školy. Dále žáci doporučují jako trest od rodičů domácí vězení, zákaz používání mobilu a PC, pomoc v domácnosti, fyzický trest...

24 respondentů, kteří se setkali se šikanou, uvedlo, že agresor byl potrestán poznámkou od třídního učitele, sníženou známku z chování, ředitelskou důtkou, trestem od rodičů a vyloučením ze školy.

Podle 53 respondentů by výskyt šikany ve škole snížil neustálý dozor ve třídách a na chodbě, kamery, přísnější tresty, vyloučení agresorů ze školy a umístění do nápravných zařízení, více komunikace ve škole a větší zájem učitelů...

Na základě výsledků výzkumu konstatujeme, že stanovené předpoklady se nepodařilo ověřit. Podařil se ověřit pouze jeden předpoklad, že převažuje šikana psychická nad fyzickou. Dalším předpokladem bylo, že dívky se stávají obětí šikany častěji než chlapci. Tento předpoklad se nepotvrdil. Dotazníky vyplnil větší počet chlapců. Rovněž se nepotvrdil předpoklad, že žáci, kteří jsou svědky nebo obětí šikany, to většinou nikomu neoznámí. Výzkum ukázal, že jen 2 % (4) respondentů by neoznámilo šikanu. Nepotvrdil se ani předpoklad o tom, že žáci jsou informováni o šikaně nejčastěji z Internetu a televize. Respondenti uvedli, že nejčastějším zdrojem informací je škola (42 %, 69). Až poté následuje Internet (28 %, 46) a televize (10 %, 17).

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Cílem této části je doporučit prostředky, které zabrání vzniku šikanování. Ve škole by se mělo vytvořit bezpečné, respektující a spolupracující prostředí. Podílet by se na něm měli všichni pedagogičtí pracovníci školy.

- rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky
- vedení žáků k sebedůvěře, přiměřenému sebevědomí a odpovědnosti za své jednání
- jednání s dětmi jako s partnery, respektování jejich práv a zároveň vedení k plnění povinností
- vytvoření ovzduší důvěry mezi žáky a pedagogy
- mít přehled o vzájemných vztazích ve třídě i mimo ní (znát záliby žáků, zájem o to, jak tráví volný čas, povídat si s nimi)
- monitorování vztahů ve třídě
- společné akce, výlety, exkurze, neformální setkávání, vycházky, kroužky
- mimoškolní aktivity – přednášky, workshopy, vzdělávací aktivity
- primární prevence v třídnických hodinách
- možnost využívat schránky důvěry, konzultace metodika prevence, výchovného poradce a školního speciálního pedagoga, využívání e-mailové adresy všech pedagogických pracovníků
- motivování pedagogů pro změnu
- společné vzdělávání a supervize všech pedagogů – účast metodika prevence na všech setkáních metodiků prevence místních škol a předávání důležitých informací a podnětů z těchto setkání dalším pracovníkům školy na nejbližší poradě
- možnost výběru z nabídky DVPP
- společný postup při řešení šikanování – okamžité vyšetřování šikany, spolupráce s metodikem prevence, výchovným poradcem, školním speciálním pedagogem, informování ředitele školy, informování zákonných zástupců žáků
- v případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo psychologů a psychiatrů

ZÁVĚR

Předkládaná bakalářská práce byla zaměřena na agresivitu a šikanu na 2. stupni základní školy. V teoretické části jsme se snažili vymezit pojem agrese a agresivity. Popisujeme příčiny agresivity, kterými jsou vrozené dispozice, vliv prostředí zejména rodiny a společnosti. Zabýváme se vymezením pojmu šikany, jejími formami a typy, které v bakalářské práci popisujeme. Uvádíme vývojové stupně šikany a její účastníky (agresory a oběti) i to, jak rozpoznat šikanu. Jako možnosti prevence šikany představujeme tři oblasti a řešení počáteční a standardní šikany.

Praktická část obsahuje výzkum, který jsme prováděli prostřednictvím dotazníků. Zkoumali jsme zkušenosti žáků se šikanou na 2. stupni základní školy a zjišťovali způsob jejich řešení a prevence. Zjišťovali jsme názory žáků na šikanu, osobní zkušenosti se šikanou a jejich způsoby chování a reakce na projevy šikany. Rovněž jsme výzkumem získali údaje o zdrojích informování o šikaně, o způsobech potrestání pachatelů šikany a návrzích, jak snížit šikanu ve škole.

Průzkum ukázal, že nejvíce respondentů si pojem šikana spojuje s bitím a ubližováním, zesměšňováním a posmíváním. Také s braním a poškozováním věcí a pomlouváním. Většina žáků by šikanování kamaráda oznámila učiteli a s šikanovaným kamarádem by si promluvilo. Menší část žáků by o šikanování řeklo rodičům kamaráda nebo metodikovi prevence. Někteří žáci by zavolali na Linku bezpečí. Jako radu by žáci šikanovanému spolužáku nejčastěji poradili svěřit se rodičům a učiteli. Stejně by se zachovali žáci, kteří by byli sami šikanováni. Šikanování se nejčastěji odehrává v areálu školy, cestou do školy nebo ze školy, ve školní třídě a na WC nebo v šatně. Častou uváženou odpovědí byl rovněž Internet a sociální sítě. Informace o šikaně se k žákům nejčastěji dostávají ve škole a přes Internet. Dalším zdrojem je televize, spolužáci a rodiče. Ve škole se žáci dozvídají o šikaně na preventivních akcích, přednáškách a besedách, během výuky, od třídního učitele, z nástěnek, letáků a časopisů a od metodika prevence.

Část žáků uvedlo, že zažilo ubližování ve škole a některým bylo ublíženo vícekrát. Nejčastěji jim bylo ubližováno schováváním věcí, posmíváním se, pomlouváním, bitím, braním věcí a peněz, vyhazováním nebo rozbíjením věcí, slovním napadením, nadávkami, pomlouváním,

urážením rodiny, posíláním různých zpráv na sociální síť... Většině žáků se snažili pomoci rodinní příslušníci, kamarádi, učitelé, spolužáci anebo psycholožka. Jako trest za šikanování navrhují žáci snížení známky z chování, vyloučení ze školy, tresty od rodičů – zákaz používání mobilu a PC, domácí vězení a fyzické tresty. Respondenti, kteří se setkali se šikanou, uvedli, že agresor byl potrestán poznámkou od třídního učitele, sníženou známku z chování, ředitelskou důtkou, trestem od rodičů a vyloučením ze školy. Výskyt šikany ve škole by snížil neustálý dozor ve třídách a na chodbě, kamery, přísnější tresty, vyloučení agresorů ze školy a umístění do nápravných zařízení, více komunikace ve škole a větší zájem učitelů...

Toho by se dalo dosáhnout vytvořením bezpečného, respektujícího a spolupracujícího prostředí ve škole, na kterém by se podíleli všichni pedagogičtí pracovníci školy. Mezi prostředky, které by mohly zabránit vzniku šikanování, patří rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky, vytvoření ovzduší důvěry mezi žáky a pedagogy, jednání s dětmi jako s partnery, respektování jejich práv a zároveň vedení k plnění povinností. Rovněž by žáci měli být vedeni k sebedůvěře, přiměřenému sebevědomí a odpovědnosti za své jednání. Učitelé by měli mít přehled o vzájemných vztazích ve třídě i mimo ni. Zajímat se o to, jak žáci tráví volný čas, povídat si s nimi a znát záliby žáků. K naplnění tohoto by mohlo napomoci organizování společných výletů a akcí, exkurzí, vycházek a mimoškolních aktivit. Důležitou činností je aktivita třídního učitele a primární prevence v třídnických hodinách. Žáci by měli mít možnost využívat schránky důvěry, konzultací s metodikem prevence, výchovným poradcem a školním speciálním pedagogem a možnost využívat e-mailové adresy všech pedagogických pracovníků školy.

Podstatnou součástí prevence proti šikanování je také motivování pedagogů pro změnu, jejich společné vzdělávání a supervize. Pedagogové by měli mít možnost vybírat si vzdělávací kurzy a semináře z nabídky DVPP. Při výskytu šikany je třeba ji začít okamžitě vyšetřovat, informovat ředitele školy a zákonné zástupce žáků. Důležité je spolupracovat s výchovnými pracovníky – metodikem prevence, výchovným poradcem a školním speciálním pedagogem. Oběti šikanování je třeba pomoci při zprostředkování péče v pedagogicko-psychologické poradně, speciálně pedagogickém centru nebo středisku výchovné péče anebo jiných odborníků.

Závěry tohoto výzkumu by mohly být také inspirací pro další výzkumy na podobné téma a tak přispět k řešení a prevenci šikany.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

HAYESOVÁ, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-415-X.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 288 s. ISBN 80-7178-535-0.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agrese a agresivita u dětí a mládeže*. Praha: NIDV, 2008, 24 s. ISBN 80-86956-29-6.

KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 255 s. ISBN 80-7178-513-X.

KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1997. 127 s. ISBN 80-7178-123-1.

KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Vyd. 1, Praha: Portál, 2011. 332 s. ISBN 978-80-7367-871-5.

ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1995. 95 s. ISBN 80-7178-049-9.

ŘÍČAN, Pavel.; JANOŠOVÁ, Pavlína. *Jak na šikanu*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 155 s. ISBN 978-80-247-2991-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2004. 872 s. ISBN 80-7178-802-3.

Internetové zdroje:

Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č. j. MSMT 21149/2016-1), MŠMT [online]. 2. 9. 2016. [cit. 2019-12-18]. Dostupné z <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>>

SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1: Pohlaví respondentů

Tab. č. 2: Věk respondentů

Tab. č. 3: Definice šikany

Tab. č. 4: Chování při šikaně

Tab. č. 5: Rada spolužákům

Tab. č. 6: Reakce na šikanu

Tab. č. 7: Místo šikany

Tab. č. 8: Informování o šikaně

Tab. č. 9: Způsob informování

Tab. č. 10: Ubližování

Tab. č. 11: Počet ubližování

Tab. č. 12: Pomoc

Tab. č. 13: Potrestání

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

Graf č. 2: Věk respondentů

Graf č. 3: Definice šikany

Graf č. 4: Chování při šikaně

Graf č. 5: Rada spolužákům

Graf č. 6: Reakce na šikanu

Graf č. 7: Místo šikany

Graf č. 8: Informování o šikaně

Graf č. 9: Způsob informování

Graf č. 10: Ublížení

Graf č. 11: Počet ublížení

Graf č. 12: Pomoc

Graf č. 13: Potrestání

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Dotazník

Zdravím Vás,

jsem student Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a předkládám Vám dotazník, který je zaměřen na zjištění názorů a zkušeností žáků se šikanou.

Se všemi odpověďmi bude nakládáno zcela **anonymně** a budou použity pouze pro účely výzkumu.

Prosím o pravdivé zodpovězení všech otázek. Odpovědi prosím zakroužkujte. U některých otázek je možno zakroužkovat více odpovědí anebo je zde prostor pro Vaše vyjádření. Pokud by Vám uvedený prostor nestačil, můžete použít i zadní stranu papíru.

Děkuji Vám za čas věnovaný tomuto dotazníku.

Jsi: chlapec – dívka

Věk: _____

1) Který pojem dle tebe vyjadřuje definici šikany?

a) pomlouvání

b) zesměšňování a posmívání

c) braní a poškozování věcí

d) vymáhání věcí a peněz

e) bití a ubližování

f) něco jiného: _____

2) Jak by ses zachoval/a, kdyby byl tvůj kamarád (kamarádka) šikanován?

a) řekl/a bych to jeho/jejím rodičům

b) řekl/a bych to učitelí (učitelce)

c) řekl/a bych to metodikovi prevence

d) promluvil/a bych si s ním/ní

e) zavolał/a bych na linku bezpečí

f) neřekl/a bych to nikomu

g) jiné řešení: _____

3) Co bys poradil spolužákovi, kdybys věděl, že je šikanovaný?

a) svěřit se někomu z kamarádů

b) svěřit se učitelí (učitelce)

c) svěřit se rodičům

d) zavolat na linku bezpečí

e) nesvěřovat se nikomu

f) nevšímat si toho

g) nevím

h) jinou radu: _____

4) Jak by se zachoval/a, kdybys byl/a šikanován/a ty?

- a) řekl/a bych to rodičům
- b) řekl/a bych to učiteli (učitelce)
- c) řekl/a bych to kamarádovi (kamarádce)
- d) řekl/a bych to metodikovi prevence
- e) zavola/a bych na linku bezpečí
- f) neřekl/a bych to nikomu
- g) jiné řešení: _____

5) Kde se podle tebe nejčastěji šikanování odehrává?

- a) areál školy
- b) cestou do školy (ze školy)
- c) v šatně
- d) na WC
- e) ve třídě
- f) na jiném místě: _____

6) Kde se dozvídáš nejvíce o šikaně?

- a) škola
- b) rodiče
- c) spolužáci
- d) internet
- e) televize
- f) jiný zdroj: _____

7) Jakým způsobem jsi ve škole nejvíce informován/a o šikaně?

- a) během výuky
- b) od třídního učitele
- c) od metodika prevence
- d) při preventivních akcích (přednášky, besedy)
- e) z nástěnek, letáků, časopisů
- f) jiným způsobem: _____

8) Ublížoval/a ti někdo ze třídy, ze školy?

- a) ano
- b) ne

9) Kolikrát se to stalo?

- a) 1x
- b) 2x
- c) 3x
- d) 4x
- e) 5x
- f) vícekrát

10) **Jak ti bylo ubližováno?** _____

11) **Snažil se ti při tom někdo pomoci?**

a) ano, kdo _____

b) ne

12) **Jak by měl být potrestán ten, který ubližuje (šikanuje) ostatním dětem?**

a) školní trest

b) snížená známka z chování

c) vyloučení ze školy

d) trest od rodičů, jaký? _____

e) něco jiného, co? _____

13) **Pokud jsi se setkal s šikanou, jak byl agresor potrestán?**

14) **Co si myslíš, že by ve škole pomohlo, aby se výskyt šikany snížil?**

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Viktor Korytko
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Agresivita a šikana na 2. stupni základní školy
Název v angličtině:	Aggression and bullying at the 2nd degree of primary school
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá problematikou agresivity a šikany na 2. stupni základní školy. Popisuje příčiny agresivity. Zabývá se vymezením pojmu šikana, popisuje její formy a typy. Pojednává o vývojových stupních šikany, jejich účastnících – agresorech i obětech a rozpoznání šikany. Také uvádí možnosti prevence a řešení šikany. Cílem praktické části je získání přehledu o výskytu agresivního chování a šikany na 2. stupni základní školy a zjištění způsobu jejich řešení a prevence.
Klíčová slova:	Agresivita, šikana, typy a formy šikany, stádia šikany, příčiny šikany, agresori, oběti, prevence šikany, řešení šikany
Anotace v angličtině:	The bachelor's thesis deals with the issue of aggression and bullying at the 2nd degree of primary school. Describes the causes of aggression. It deals with the definition of the term bullying, describes its forms and types. It deals with the developmental stages of bullying, their participants - aggressors and victims, and the recognition of bullying. Also features options for preventing and tackling bullying. The aim of the practical part is to obtain an overview of the occurrence of aggressive behavior and bullying at the 2nd degree of primary school and to find out how to solve and prevent them.
Klíčová slova v angličtině:	Aggression, bullying, types and forms of bullying, stages of bullying, causes of bullying, aggressors, victims, prevention of bullying, solution of bullying

Přílohy vázané v práci:	1x dotazník
Rozsah práce:	51 str.
Jazyk práce:	Český